

Doc. dr. Šefik Kurdić

EBU HUREJRE R.A. - NAJVEĆI PRENOSILAC HADISA

(skica za biografiju)

Ebu Hurejre, r.a., je jedan od najpoznatijih ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., lako je relativno kasno primio islam, zahvaljujući poslovičnoj ljubavi spram Poslanika islama, s.a.v.s., svojim striktnim slijeđenjem njegovog Sunneta i svojom lucidnom preciznošću u pamćenju i prenošenju njegovih hadisa zauzeo je zavidno mjesto u islamskoj, a posebno hadiskoj znanosti.

Ovim radom ću, u granicama svojih mogućnosti, iznijeti neke fragmente iz života i rada osobe koja je prenijela najviše hadisa od Vjerovjesnika, s.a.v.s., onako kako to iznose relevantna hadiska i historijska djela.

Ime i porijeklo

Preovladava mišljenje kod većine učenjaka da je njegovo ime u predislamskom periodu bilo Abdu Šems/Rob Sunca. Tako smatra Imam El-Buhari¹, a to ime preferiraju, također, et-Tirmizi² i El-Hakim En-Nejsaburi.³ Ovim imenom ga oslovljava i njegov učenik Ebu Seleme b. Abdurrahman b. Avf⁴ oslanjajući se na Ebu Hurejru, r.a., koji je sebe lično nazvao ovim imenom. Ovo se, također, vidi i u predaji Ibn Huzejme koju navodi posredstvom Muhammeda b. Amra b. Ebi Seleme. Inače, ova predaja Ibn Huzejme je najvjerodostojnija od onoga što je zabilježeno o

¹ El-Buhari, *Et-Tarihu-l-kebir*, 3/132.

² Et-Tirmizi, *El-Džami u-s-Sahih*, 1/13.

³ El-Hakim, *El-Mustedrek*, 3/507.

⁴ Ed-Dulabi, *El-Kuna ve-l-esma*, 1/192.

ovome, jer je sened/lanac prenosilaca autentičan i spojen, dok je kod drugih predaja sened slab ili prekinut.⁵

Što se tiče njegovog života nakon prihvatanja islama, logično je da mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., promijenio ime, kao što je učinio sa mnogim drugim, jer nije tolerirao da neko bude rob bilo čega drugog, izuzev Allahov rob. On je, tada, obavezno, umjesto roba nekoga ili nečega, postao Abdullah/rob Allahov ili Abdurrahman/rob Milostivog i sl.

Prema većini izvora njegovo ime u islamu bilo je Abdurrahman.⁶ El-Hakim to smatra najispravnijim mišljenjem,⁷ dok Ebu Ubejd smatra da mu je ime Abdullah, a u tome ga podržava i Ibn Huzejme.⁸ Imam El-Buhari u svom djelu *El-Edebu-l-mufred* bilježi od Musa b. Ja kuba Ez-Zem ija, koji je sreo neke drugove Ebu Hurejre, r.a., da mu je ime bilo Abdullah.⁹ Ibn Hadžer, pak, drži da postoji velika vjerovatnoća da je Ebu Hurejre, r.a., nosio i jedno i drugo ime, naime, i Abdullah i Abdurrahman.¹⁰

On vodi porijeklo od roda Beni Devs b. Adsan, koje pripada poznatom jemensko-kahtanijskom plemenu el-Ezd, a koje, kako navodi poznati historičar Halifa b. Hijat, dolazi od el-Ezda b. el-Gavsaa.¹¹

On je, dakle, Ebu Hurejre ed-Devs el-Jemani.¹² Ovo jasno upućuje na to da je njegovo porijeklo poznato i pobija tvrdnje nekih autora da je Ebu Hurejre, r.a., nepoznatog porijekla. Čak se zna, kako navodi Ibn Ishak, poznati autor čuvene biografije Muhammeda, s.a.v.s., da je Ebu Hurejre, r.a., bio časnog i uglednog porijekla.¹³ Ovo njegovo ugledno porijeklo dovodi se u vezu sa njegovim amidžama i tetkovima.

⁵ Vidi: Ibn Hadžer, *Tehzibu-t-tehzib*, 12/267.

⁶ Vidi: Ibn Abdu-l-Berr, *El-Isti ab*, 4/205.

⁷ *El-Mustedrek*, 3/507.

⁸ Ibn Hadžer, Cit. djelo, 12/267.

⁹ Fadlullah es-Samed: *Tevdihu-l-edebi-l-mufred*, 1/67.

¹⁰ Ibn Hadžer, *El-Isabe fi temjizi-s-sahabe*, 4/202.

¹¹ Halifa b. Hijat, *Et-Tabekat*, str. 113.

¹² Ed-Dulabi, Cit. djelo, 1/61.

¹³ El-Hakim, *El-Mustedrek*, 3/506.

Njegov amidža Sa d b. ebi Zubab, koga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., imenovao emirom Devsa, a što su potvrdili i Ebu Bekr i Omer, r.a., za vrijeme svoga hilafeta. Abdu-l-Mun im el-Izzi smatra da je Sa d bio kralj Devsa, budući da su sva jemenska plemena svoje vođe nazivali kraljevima. Ovaj autor navodi da mnoštvo tekstova potvrđuje kako je njegov amidža bio prvak Devsa.¹⁴

Što se tiče njegovih rodbinskih veza s majčine strane, izvori govore da mu je majka bila Umejma bint Safih b. el-Haris iz Devsa, a njegov tetak Sa d b. Safih.¹⁵ Za njega historičari kažu da je bio jedan od najoštrijih, najenergičnijih i najhrabrijih ljudi u Devsu,¹⁶ čak da je bio, kako tvrdi Ibn Kutejbe, najenergičniji i najhrabriji čovjek svoga vremena.¹⁷ Poznato je da je onaj čovjek koji je posjedovao svojstva energičnosti i hrabrosti kod Arapa bio veoma cijenjen i ugledan i ime mu je ostajalo zabilježeno u historiji. Ovaj njegov tetak je, također, prešao na islam. Ovim se na najbolji način demantira tvrdnja Ebu Rejje i drugih orijentalista da je Ebu Hurejre, r.a., nepoznatog porijekla.¹⁸ Može se slobodno ustvrditi da se Ebu Hurejre, r.a., nije razlikovao od ostalih ashaba. Njihovo poznanstvo i veličina pokazali su se tek prihvatanjem islama. Oni su afirmirajući istinu, afirmirali i sebe, i tako ostavili trajan pečat u historiji svjetske civilizacije.

Razlog njegove čudne kun je/nadimka

Ebu Hurejre, r.a., je postao poznat po ovoj svojoj kunji/nadimku. El-Hakim bilježi, razlog nastanka ovom nadimku izjavom samog Ebu Hurejre, r.a., koji kaže: "Prozvan sam Ebu Hurejre zbog toga što sam, dok sam bio pastir i čuvao stoku, našao divlje mačiče i stavio ih u svoj rukav, a kada sam se vratio svojoj porodici, čuli su se glasovi mačića iz mog krila, pa su me upitali šta je to, Abdu Šemse? Odgovorio sam: Ovo su mačići

¹⁴ Vidi: Abdu-l-Mun im el- Alijj el- Izzi, *Difa an Ebi Hurejre*, str. 18.

¹⁵ Ibn Kutejbe, *El-Me arif*, str. 277.

¹⁶ Ibn Sa d, *Et-Tabekatu-l-kubra*, 4/325.

¹⁷ Ibn Kutejbe, Cit. djelo, str. 277.

¹⁸ Vidi: Dr Mustafa es-Siba i, *Es-Sunnetu ve mekjanetuha fi-t-tešri i-l-islami*, str. 320-323.

koje sam našao! Ti si, Ebu Hurejre? Otac mačkice! - rekli su. Od tada me prati ovaj nadimak.¹⁹

Imam Et-Tirmizi bilježi drugu verziju u kojoj Ebu Hurejre, r.a., kaže: Čuvao sam stado svoje porodice, a imao sam malu mačkicu, koju sam noću stavljao u jedno stablo, a danju sam joj odlazio i igrao se sa njom, pa su me prozvali Ebu Hurejre/Otac mačkice!²⁰

El-Hakim navodi predaju Ebu Hurejre, r.a., u kojoj on precizira da ga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nazvao Ebu Hirr/Otac mačka, a drugi su ga nazvali Ebu Hurejre/Otac mačkice.²¹ Otuda Ebu Hurejre, r.a., ističe: Draže mi je da mi date nadimak u muškom²² nego u ženskom rodu.²³ Na više mjesta u Sahihu imama El-Buharija Poslanik islama, s.a.v.s., ga naziva upravo onako kako to Ebu Hurejre, r.a., voli i to čini u različitim prilikama.²⁴

Kod Arapa su, inače, ljudi bili prepoznatljivi upravo po nadimku i to daleko više nego po imenu. Često se historičari dvoume kada spominju neke ličnosti po njihovim imenima, zbog njihove sličnosti ili identičnosti, što je rjeđi slučaj kada su u pitanju osobe koje se spominju po svojim nadimcima/el-kuna. Tako su Ebu Bekr, Ebu Ubejde, Ebu-d-Derda, Ebu Zerr, r.a., i drugi prepoznatljiviji po svojim nadimcima a gotovo nepoznati po svojim imenima. Isti je slučaj sa Ebu Hurejrom, r.a., koji je bio i ostao prepoznatljiv po ovom nadimku, iako se oko imena uveliko razilaze i muhaddisi i historičari.

¹⁹ El-Hakim, *El-Mustedrek*, 3/506. El-Hakim ga bilježi sa vjerodostojnim lancem prenosilaca, a potvrđuje ga i ez-Zehebi u djelu *Muhtesaru-l-mustedrek*.

²⁰ Et-Tirmizi, *El-Džami u-s-Sahih*, 3/228. i ocjenjuje ovu predaju dobrom/hasen.

²¹ El-Hakim, *El-Mustedrek*, 3/506. sa dobrim lancem prenosilaca, što potvrđuje i Hafiz ez-Zehebi.

²² Tj. da se nazove Ebu Hurrin/Otac mačka, kako ga je nazvao Allahov Poslanik, s.a.v.s., u više predaja, a ne Ebu Hurejre/Otac mačkice, kako su ga, inače, drugi zvali.

²³ El-Mustedrek, 3/507.

²⁴ Vidi: *Sahihu-l-Buhari*, 1/76, 7/88. i 8/68.

Prelazak na islam i hidžra

Ebu Hurejre, r.a., je živio u Devsu, u idolopokloničkom okruženju, sve dok islam nije primio Tufejl b. Amr ed-Devs, častan i ugledan čovjek, poznati pjesnik i dobročinitelj.²⁵ Tufejl je bio prvi čovjek iz Devsa koji je primio islam. Po prelasku na islam, on je jedno vrijeme proveo u Mekki, a onda se vratio u Devs i pozvao svoj narod u Allahovu vjeru.²⁶ Među pripadnicima njegovog plemena koji su se odazvali na njegov poziv bio je i Ebu Hurejre r.a.²⁷ Predaja Hišama b. el-Kelbija, koju navodi Ibn Hadžer, nešto je drugačija i u njoj se kaže, da je uz Tufejlovog oca, islam tada primio samo Ebu Hurejre, r.a. Čak i Tufejlova majka je, tom prilikom, odbila primiti islam.²⁸

U predajama koje bilježi imam El-Buhari navodi se da je Ebu Hurejre došao u Medinu nakon pohoda na Hajber,²⁹ dok Ibn ebi Hejseme bilježi predaju sa autentičnim lancem prenosilaca da je Ebu Hurejre, r.a., stigao u Medinu između sklapanja mirovnog sporazuma na Hudejbiji i pohoda na Hajber.³⁰ Tada je Ebu Hurejre, r.a., imao manje od trideset godina.

Period druženja sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s.

Ako uvažimo tvrdnje većine historičara, po kojima je Ebu Hurejre, r.a., došao u Hajber 7. god. po Hidžri u mjesecu saferu, a da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., umro 11. god. po Hidžri u mjesecu rebi u-l-evvelu, onda period njihovog druženja iznosi nešto više od četiri godine.³¹ Ovo je period koji računa Humejd b. Abdurrahman el-Humejri kada kaže: Sreo sam one koji su se

²⁵ Ibn Sa d, *Et-Tabekatu-l-kubra*, 4/237.

²⁶ *El-Mustedrek*, 3/259; *Ez-Zehebi*, *Mizanu-l-ital*, 3/110. i Ibn Hadžer, *Fethu-l-bari*, 3/390.

²⁷ Ibn Sa d, Cit. djelo, 1/353.

²⁸ Vidi: Ibn Hadžer, *Fethu-l-bari*, 9/164.

²⁹ El-Buhari, *Et-Tarihu-l-kebir*, 1/130.

³⁰ Ibn ebi Hejseme, *Et-Tarihu*, str. 73.

³¹ Ibn Hadžer, *Fethu-l-bari*, 7/421. i *ez-Zehebi*, *Sijeru e lami-n-nubela*, 2/426.

družili sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s., četiri godine, kao što je to bio Ebu Hurejre ³².

Međutim, sam Ebu Hurejre, r.a., ističe, u predajama koje bilježi Imam El-Buhari, da se družio sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s., tri godine. ³³ Moguće je da ovom izjavom Ebu Hurejre, r.a., ne ubraja svoje odsustvo 8. god. po Hidžri kada je boravio u Bahrejnu, ³⁴ već računa samo ono vrijeme koje je svakodnevno provodio u blizini Poslanika, s.a.v.s., na sofi pored njegove džamije, čineći mu usluge i slušajući pažljivo njegove riječi, uputstva i savjete.

Ljubav prema Poslaniku, s.a.v.s.

Njegova ljubav prema Poslaniku islama, s.a.v.s., bila je paradigmatična. To najbolje potvrđuju njegove riječi upućene Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: Allahov Poslaniče, kada te vidim obraduje se moja duša i zadovoljstvo me obuzme! ³⁵

Izuzetnu želju za saznavanjem novih hadisa najbolje ilustrira njegova izjava da je volio čuti jedan hadis iz usta Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ili, pak, iz usta starijih ashaba, nego klanjati hiljadu rekjata nafile-namaza. ³⁶

Imam Et-Tirmizi i drugi muhaddisi bilježe predaje u kojima se vidi da se Ebu Hurejre, r.a., kada bi htio kome citirati neki hadis, gotovo onesvješćivao od tuge za Poslanikom, s.a.v.s., koji više nije bio s njima, što na najbolji način govori o njegovoj izuzetnoj ljubavi prema njemu i njegovoj riječi. ³⁷ Ovakav slučaj nije bio samo sa Ebu Hurejrom, r.a., nego i sa mnogim drugim

³² Ahmed b.Hanbel, *El-Musned*, 4/111; Ebu Davud, *Es-Sunen*, 1/19; En-Nesai, *Es-Sunen*, 1/130; Ibn Sa d, Cit. djelo, 4/327. i Et-Tahavi, *Me ani-l-asar*, 1/14., sa dobrim lancem prenosilaca.

³³ Vidi: *Me ani-l-asar*, 1/260.

³⁴ Vidi: *Fethu-l-bari*, 7/421.

³⁵ Bilježi ga Ahmed u svom *Musnedu*, 2/323. i el-Hakim u svom *Mustedreku*, 4/160. sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. To potvrđuje i ez-Zehebi. Bilježi ga, također, i el-Hejssemi u *Medžme u-z-zevaidu*, 9/362. od el-Bezzara.

³⁶ Ovo bilježi Imam el-Buhari u *Et-Tarihu-l-kebiru*, 4/212, mua llek predajom, sa senedom koji nije spojen.

³⁷ Vidi: *El-Džami u-s-Sahih*, 5/226; *El-Mustedrek*, 1/418. i Ibn el-Mubarek, *Ez-Zuhd*, str. 159.

ashabima. Među njima se posebno isticao Ebu Bekr es-Siddik, r.a., koji bi često plakao iz žalosti što Poslanik islama, s.a.v.s., nije više među njima.

Često je Ebu Hurejre r.a. naglašavao, prenoseći hadise od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: Čuo sam moju ljubav Ebu-l-Kasima, s.a.v.s., da kaže...³⁸, ili: Moj prijatelj Ebu-l-Kasim, s.a.v.s., mi je oporučio...³⁹, što eksplicite upućuje na njegovu bliskost sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s., ali i njegovu paradigmatičnu ljubav prema njemu.

Angažiranje u džihadu

Budući da Ebu Hurejre, r.a., nije rano prešao na islam, nije ni mogao učestvovati u prvim bitkama koje su muslimani vodili, kao što su bitke na Bedru, Uhudu i Hendeku. Međutim, nakon njegove hidžre u Medinu učestvovao je u svim preostalim bitkama.⁴⁰

Prva bitka u kojoj je učestvovao Ebu Hurejre, r.a., bila je Bitka na Hajberu. Imam El-Buhari donosi više predaja u kojima se jasno vidi da je Ebu Hurejre, r.a., učestvovao u ovoj bici.⁴¹

U predajama koje bilježe El-Buhari, Muslim i en-Nesai, spominje se njegovo učestvovanje u osvajanju hajberskih tvrđava, kojom prilikom, kako napominje Ebu Hurejre, r.a., nisu dobili, kao plijen, ni srebro ni zlato, već odjeću, hranu i neka druga materijalna dobra.⁴²

Također, se bilježi da je Ebu Hurejre, r.a., bio prisutan kada je Poslanik s.a.v.s. bio počašćen otrovnom ovcom od strane

³⁸ *Komentar Ahmeda Šakira na Ahmedov Musned*, 15/182.

³⁹ Ibn ebi Šejbe, *El-Musannef*, 2/382.

⁴⁰ *Difa an Ebi Hurejre*, str. 46.

⁴¹ Vidi: *Sahihu-l-Buhari*, 3/181, 4/29. i 5/221.

⁴² Vidi: *Sahihu-l-Buhari*, 8/179; *Sahihu Muslim*, 1/175. i *Sunenu-n-Nesai*, 7/24.

Židova⁴³ i prilikom Poslanikovog, s.a.v.s., odlaska u dolinu pored Hajbera u kojoj je bio strahovit sukob sa Židovima.⁴⁴

Ebu Hurejre r.a. je dobio zadatak od Poslanika, s.a.v.s., da kazni dvojicu Kurejšija koji su bili uzrokom pada Zejnebe, r.a., kćerke Vjerovjenikove, s.a.v.s., kojom prilikom je pobacila dijete, Poslanikovo, s.a.v.s., unuča.⁴⁵

Njegovo aktivno učešće u Oslobođanju Mekke/el-Fethu-l-ekber, kao i u Bici na Hunejnu i Taifu, bilježi se u mnogim hadiskim zbirkama.⁴⁶

Imam Muslim i Et-Tahavi bilježe njegovo učešće u Bici na Tebuku,⁴⁷ El-Vakidi u Bici na Muti,⁴⁸ Ibn Hadžer u Bici na Jermuku,⁴⁹ dok Ibn Haldun ističe da se Ebu Hurejre, r.a., borio u Jermeniji i Džurdžanu zajedno sa Selmanom el-Farisijem, r.a., u vrijeme hilafeta Osmana, r.a.⁵⁰

Imam en-Nesai spominje Poslanikovo, s.a.v.s., obećanje Ebu Hurejri, r.a., za učestvovanje u bici protiv Indije, koju je Ebu Hurejre, r.a., priželjkivao, govoreći: Ako je dočekam, dobit ću veliki plijen: i duhovni i materijalni, ako budem ubijen bit ću među najvrjednijim šehidima, a ako se vratim živ bit ću spašen od vatre!⁵¹

To je bio Ebu Hurejre, r.a., ratnik i mudžahid na bojnopolju protiv neprijatelja islama sa sabljom u ruci i veliki prenosilac hadisa preciznim i briljantnim pamćenjem!

⁴³ El-Buhari, *El-Džami u-s-Sahih*, 7/180.

⁴⁴ El-Vakidi, *El-Megazi*, 2/733.

⁴⁵ El-Buhari, *Et-Tarihu-s-sagir*, str. 5. i *Fethu-l-bari*, 6/490.

⁴⁶ Vidi: El-Buhari, 3/156, 5/65. i 188; Muslim, 4/110. i 5/171; Ebu Davud, 1/465, 2/145. i 5/192; Ed-Darekutni, *Es-Sunen*, 3/59. i Et-Tahavi, *Me ani-l-asar*, 2/192.

⁴⁷ Muslim, 1/42; Et-Tahavi, cit. djelo, 2/15. Vidi, također, El-Bejheki, *Delailu-n-nubuvve*, str. 357.

⁴⁸ Vidi: *El-Megazi*, 2/760. i 765. i 3/42.

⁴⁹ *El-Isabe*, 2/111.

⁵⁰ Ibn Haldun, *Et-Tarih*, 2/1024.

⁵¹ En-Nesai, 6/42 i El-Hakim, *El-Mustedrek*, 3/514.

Pažnja spram Kur ana i njegova pamćenja

Pamćenje/hifz Kur ana i poučavanje drugih spadaju u obligatne dužnosti svakog muslimana. Poslanik, s.a.v.s., kaže: Najbolji od vas su oni koji nauče Kur an i druge njemu poučavaju! ⁵² Otuda je, Ebu Hurejre, r.a., shvativši ove riječi, prvo naučio Kur an od Ubejj b. Kaba, r.a., jednog od četverice učača/karija od kojih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., preporučio da preuzimaju Kur an, a zatim je i sam druge poučavao Kur anu. ⁵³

Tako se bilježi da je pred njim učio Kur an Ebu Džafer Jezid b. el-Ka ka el-Mahzumi el-Medeni, jedan od deseterice najpoznatijih učenjaka u kiraetu, ⁵⁴ kao i Abdurrahman b. Hurmuz el-A redž, a od njega Nafi b. Abdurrahman b. ebi Nu ajm el-Medeni, jedan od sedmerice najpriznatijih učenjaka u kiraetu. ⁵⁵ Od njega su preuzeli Kur an, njegove znanosti i pravila vezana za njegovo učenje i drugi imami, izuzev ovih naprijed spomenutih. ⁵⁶

Ibadet

Njegov konstantan angažman u ibadetu bio je primjer drugima. Ebu Osman en-Nehdi kaže: Sedam puta sam bio gost kod Ebu Hurejre. Prilikom svakog boravka sam primijetio da on, njegova žena i sluga provode u namazu po trećinu noći. Jedno od njih klanja, a zatim probudi drugo, i tako redom. ⁵⁷

Ebu Hurejre, r.a., to potvrđuje riječima: Ja sam podijelio noć na tri dijela: trećinu spavam, trećinu provedem u noćnom namazu a u preostaloj trećini ponavljam hadise Allahovog Poslanika s.a.v.s.! ⁵⁸

Hafiz ez-Zehebi bilježi njegovo poslovično obraćanje Allahu, kontinuirano pokajanje i traženje oprost. On bilježi njegovu

⁵² El-Buhari, *El-Džami u-s-Sahih*, 6/236.

⁵³ Ibnu-l-Džezeri, *Gajetu-n-nihaje fi tabekati-l-kurra*, 1/370; Ez-Zehebi, *Ma rifetu-l-kurra*, 1/40. i Es-Sujuti, *El-Itkan fi ulumi-l-Kur an*, 1/72.

⁵⁴ *Gajetu-n-nihaje*, 2/382.

⁵⁵ Cit. djelo, 2/333.

⁵⁶ El-Buhari, *Et-Tarihu-l-kebir*, 4/31. i Ahmed b. Hanbel, *El-Ilelu ve ma rifetu-r-ridžal*, str. 266.

⁵⁷ El-Buhari, *El-Džami u-s-Sahih*, 7/102. i Ahmed, *El-Musned*, 2/353.

⁵⁸ Ed-Darimi, *Es-Sunen*, 1/82.

izreku: Ja tražim oprosta od Allaha i kajem mu se svaki dan dvanaest hiljada puta!⁵⁹

Ebu Hurejre r.a. je prakticao, kako se navodi u predajama, postiti nafilu ponedjeljkom i četvrtkom.⁶⁰

Imam El-Buhari navodi da su on i Abdullah b. Omer, r.a., izlazili prvih deset dana mjeseca zu-l-hidždžeta u čaršiju i učili tekbire i time podsticali druge na taj čin.⁶¹

Podsticanje na dobro

Njegova stalna praksa je bila obilazak džamija i drugih centara gdje se ljudi sakupljaju u cilju obučavanja islamu, a posebice hadisu Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Tako Imam Ahmed bilježi njegov odlazak u džamiju Benu Zurejka, gdje je predavao hadis.⁶² Otuda ne čudi veliki broj prenosilaca hadisa iz Benu Zurejke među onima koji su od njega prenosili i bilježili hadise.⁶³

Upućivanje na dobro i podsticanje na temeljito upoznavanje islamskih postulata bila je njegova konstantna opsesija. To, na najilustrativniji način, navodi el-Hejsemi, kada iznosi primjer Ebu Hurejre, r.a., koji je prolazeći medinskom čaršijom ,povikao: Šta vam je, Medinjani?! Šta je u pitanju, Ebu Hurejre?! - začuđeno su upitali. Miraz/zaostavština Allahovog Poslanika, s.a.v.s., se dijeli, a vi ovdje šetate! Zar nećete otići i uzeti vaš dio?! - rekao je. A gdje je to? - upitali su ga. U džamiji! - odgovorio je. Oni su žurno otišli u džamiju, a Ebu Hurejre, r.a., ih je čekao na istom mjestu. Kada su se vratili, rekli su mu: Ebu Hurejre, bili smo u džamiji, ali nismo primijetili da se bilo šta dijeli! - A zar niste nikoga vidjeli u džamiji?! - upitao ih je on. Odgovorili su: Vidjeli smo ljude: jedni su klanjali, drugi učili Kur an, a treći raspravljali o

⁵⁹ Ez-Zehebi, *Tezkiretu-l-huffaz*, 1/35.

⁶⁰ Ibn ebi Šejbe, *El-Musannef*, 3/42.

⁶¹ El-Buhari, *El-Džami u-s-Sahih*, 2/24.

⁶² *El-Musned*, 2/434.

⁶³ *Difa an Ebi Hurejre*, str. 60.

islamskim propisima . Ebu Hurejre, r.a., im je tada rekao: Teško vama! Upravo je to miraz Allahovog Poslanika, s.a.v.s.!!!⁶⁴

Sličnih predaja nalazimo i u drugim hadiskim zbirkama⁶⁵ iz čega se zorno nazire njegova da vetska angažiranost.

Dobročinstvo prema majci

Angažiranje Ebu Hurejre, r.a., da približi islam svojoj majci jasno govori o njegovoj svijesti da je najveća blagodan vjera i uputa. Pogledajmo njegovu žarku želju i izuzetan napor da majku uputi, Allahovom voljom, na put spasa i Njegovog zadovoljstva.

Imam Muslim bilježi predaju koja nam to izuzetno lijepo odslikava. Ebu Hurejre, r.a., u toj predaji veli: Majka mi je bila idolopoklonkinja pa sam je pozvao u islam. Jednoga dana nakon mog poziva u vjeru, tako je ružno govorila o Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da sam mu došao plaćući, rekavši mu: Allahov Poslaniče, pozivao sam svoju majku da primi islam, ali me odbijala. Kada sam je danas pozvao, čuo sam tako ružne riječi koje je o tebi izrekla, pa te molim da učiniš dovu Allahu da uputi majku Ebu Hurejre na pravi put! Poslanik, s.a.v.s. je tada zamolio:

Gospodaru moj, uputi majku Ebu Hurejre na pravi put! Izašao sam od njega radostan zbog ove dove, pa kada sam stigao pred kuću, majka me zamolila da malo pričekam napolju. Čuo sam pljuštanje vode. Ona se okupala, obukla haljinu, stavila pokrivač na glavu, otvorila mi vrata, a onda rekla: Ebu Hurejre, svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Njegov Poslanik! Otrčao sam Allahovom Poslaniku s.a.v.s., plaćući od sreće, rekavši mu: Allahov Poslaniče, budi veseo, Allah je primio tvoju dovu i uputio majku Ebu Hurejre! Allahov Poslanik, s.a.v.s., je zahvalio Allahu Uzvišenom i rekao: Dobro! .⁶⁶

Ovo dirljivo kazivanje o njegovom naporu da privoli svoju majku da primi islam, u sličnim verzijama, bilježe, izuzev

⁶⁴ El-Hejsemi, *Medžme u-l-zevid*, 1/123. El-Hejsemi je ovu predaju preuzeo od et-Taberanija iz njegove zbirke *El-Mu džemu-l-evsat* i ocijenio je ovaj lanac prenosilaca dobrim/hasen.

⁶⁵ Muslim, *El-Džami u-s-Sahih*, 3/72. i *El-Mustedrek*, 1/403.

⁶⁶ Muslim, *El-Džami u-s-Sahih*, 1/165.

Muslima, i Ibn Sa d,⁶⁷ Ahmed,⁶⁸ El-Buhari u El-Edebu-l-mufredu,⁶⁹ El-Hakim⁷⁰ i drugi.

O njegovoj ljubavi prema majci najbolje nam govore predaje u kojima stoji da čak nije obavio hadž sve dok mu majka nije umrla, budući da je htio što više provesti vremena družeći se sa njom i služeći je.⁷¹

Jedan od primjera njegove ljubavi i poštovanja prema majci bilježi Ibn Sa d: - Jedne prilike Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu je dao dvije hurme. Ebu Hurejre, r.a., je jednu pojeo a jednu ostavio. Kada je to primijetio Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao ga je: Kome si ostavio ovu hurmu? - Ponio sam je majci, - odgovorio je Ebu Hurejre, r.a., Poslanik, s.a.v.s., mu je tada rekao da je pojede, a onda mu dao druge dvije hurme da ih ponese svojoj majci.⁷²

Abdullah b. Vehb, jedan od učitelja imama El-Buharija, u svom El-Džami u bilježi predaju posredstvom Abdullaha b. Lehi a, a on od Halida b. Jezida, a on od Ibn ebi Hilala, koji je rekao: Ebu Hurejre je svaki dan dolazio svojoj majci i svaki put bi joj govorio: Neka te Allah, majko, nagradi dobrom za tvoje požrtvovanje i odgoj koji si mi pružila dok sam bio mali! , a ona bi odgovarala: Neka te Allah, sine moj, nagradi dobrom, za dobro koje si mi učinio u mojim starim danima!⁷³ Ovo, također, bilježi i imam El-Buhari u djelu El-Edebu-l-mufred .⁷⁴

Skromnost

Veliki broj predaja ilustrira njegovu skromnost. Iako je bio ashab koji je pamtio najviše hadisa napamet, on sebe nikada nije

⁶⁷ Et-Tabekat, 4/328.

⁶⁸ El-Musned, 2/320.

⁶⁹ *Fadlullahi-s-samed, šerh el-Edebi-l-mufred*, 1/109.

⁷⁰ *El-Mustedrek*, 2/621.

⁷¹ Muslim, 5/94; Ibn Sa d, *Et-Tabekat*, 4/329. Ibn Sa d ovo bilježi od ez-Zuhrija mursel predajom.

⁷² Ibn Sa d, 4/329. Lanac prenosilaca ove predaje je autentičan.

⁷³ Ibn Wehb, *El-Džami*, str. 23. Inače, Abdullah b. Lehi a je jedan od najvećih učenjaka iz Egipta. Njega, doduše, smatraju slabim u hadisu, zato što su mu izgorjeli svi spisi i knjige iz hadisa, pa se na njih nije mogao više oslanjati.

⁷⁴ *Fadlullahi-s-samed*, 1/64.

izdizao iznad drugih, već je njihove kvalitete isticao iznad svojih. U primjeru koji navodi Ibn ebi Šejbe, Ebu Hurejre, r.a., se obraća Ibn Abbasu, r.a., koji je bio među najmlađim ashabima, rekavši mu: Ti si bolji i učeniji od mene!⁷⁵

Čak i u odnosu prema tabi inima/drugoj generaciji muslimana pokazuje svoju poslovičnu skromnost. Jedne prilike ga je delegacija tabi ina, među kojima je bio Abdurrahman b. Nafi b. Lebib, pitala o nekim šerijatsko-pravnim rješenjima, a on im je rekao: Mene pitate, a među vama je Amr b. Evs?!⁷⁶

Utemeljenost u šerijatsko-pravnim pitanjima

Ebu Hurejre, r.a., je bio jedan od istaknutih ashaba kome su se drugi obraćali za razna šerijatsko-pravna rješenja. Tako Ibn Hazm spominje trinaestericu ashaba srednje generacije od koje su se najviše uzimala šerijatsko-pravna rješenja. Ebu Hurejre, r.a., je bio četvrti na toj ljestvici. Pored njega se spominju: Ummu Selema, supruga Poslanika, s.a.v.s., Enes b. Malik, Ebu Seid el-Hudri, Osman b. Affan, Abdullah b. Amr, Abdullah b. ez-Zubejr, Ebu Musa, Sa'd, Selman el-Farisi, Džabir, Mu'az i Ebu Bekr, Allah bio s njima zadovoljan!⁷⁷

Mnoštvo njegovih predaja

Veliki broj autora navodi da je Ebu Hurejre, r.a., prenio 5374 hadisa od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.⁷⁸ Ovaj broj hadisa je uvrstio Bekijj b. Mahled u svom Musnedu.⁷⁹ Od toga, El-Buhari i Muslim prenose ukupno 325 hadisa. El-Buhari je, osim onih kod Muslima, uvrstio u svoj Sahih još 93 hadisa, a Muslim je, osim

⁷⁵ Difa an Ebi Hurejre, str. 62.

⁷⁶ Ibn Hadžer, Tehzibu-t-tehzib, 8/7. Amr b. Evs es-Sekafi je bio veliki učenjak iz druge generacije muslimana. Umro je 75. god. po Hidžri.

⁷⁷ Vidi: Ibn Hazm, El-Ihkam fi usuli-l-ahkam, 5/92. Ovo bilježe od Ibn Hazma, Ibnu-l-Kajjim u: I lamu muki in an rabbi-l-lalemin, 1/13. i Ibn Hadžer, El-Isabe fi temjizi-s-sahabe, 1/22.

⁷⁸ H. Mehmed Handžić, Uvod u tefsirsku i hadisku nauku, str. 110; Dr Subhi es-Salih, Ulumu-l-hadisi ve mustalehuhu, str. 359; Dr Udžadž el-Hatib, Usulu-l-hadis, str. 431; Dr Mustafa es-Siba i, Cit. djelo, 342. i Ebu Zehve, El-Hadisu ve-l-muhaddisune, str. 134.

⁷⁹ Dr. M. es-Siba i, Cit. djelo, str. 342.

onih koje spominje El-Buhari, uvrstio u svoj Sahih još 189 hadisa.⁸⁰

Postavlja se pitanje kako je Ebu Hurejre, r.a., mogao zapamtiti i prenijeti toliki broj hadisa, daleko više od drugih, budući da je kratko vrijeme proveo sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s.? U čemu je, dakle, tajna?

Islamski autoriteti u hadiskoj nauci tajnu toga nalaze u sljedećem:

1. Ebu Hurejre, r.a., se obavezao danonoćno pratiti Poslanika islama, s.a.v.s., u svim segmentima života i to prenositi drugima.⁸¹
2. Ebu Hurejre, r.a., je zapamtio starije ashabe i preuzeo je od njih veliki broj hadisa.⁸²
3. Njegova poslovična želja za znanjem i spoznajom bila je, također, bitna. Zbog toga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., molio Allaha da Ebu Hurejre ne zaboravi ništa od onoga što čuje.

Imam El-Buhari bilježi pitanje Ebu Hurejre, r.a., upućeno Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: Allahov Poslaniče, ko će biti na Sudnjem danu usrećen tvojim zauzimanjem/šefa atom? Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: Znao sam, Ebu Hurejre, da me neće niko prije tebe upitati za ovu stvar, jer sam uočio tvoju čežnju za hadisom. Na Sudnjem danu moje zauzimanje bit će za onoga ko je iskreno od srca ili iz dna duše govorio: Nema boga osim Jedinog Allaha!⁸³ Otuda Ibn Hadžer u komentaru ovog hadisa zaključuje: Ovim se hadisom jasno ističe vrijednost Ebu Hurejre i njegova čežnja za postizanjem znanja!⁸⁴

⁸⁰ Ebu Zehve, Cit. djelo, str. 134.

⁸¹ Dr. M. es-Siba i, Cit. djelo, str. 354.

⁸² Isti izvor, str. 354.

⁸³ El-Buhari, *El-Džami u-s-Sahih*, 1/126.

⁸⁴ *Fethu-l-bari*, 1/233.

4. Relativno je dugo živio nakon smrti Poslanika, s.a.v.s., što mu je omogućilo da prenese veliki broj hadisa, ali i da ih u tom periodu čuje i od drugih ashaba.⁸⁵

LITERATURA

1. Ebu Zehve, Muhammed: *El-Hadisu ve-l-muhaddisune*, Daru-l-kitabi-l-arebi, Bejrut, 1984.
2. Ed-Darekutni, Ali ibn Omer el-Bagdadi: *Es-Sunen*, Kairo, 1966.
3. Ed-Darimi, Abdullah ibn Abdurrahman: *Es-Sunen*, Matbe atul-i tidal, Damask, 1349. po Hidžri.
4. Ed-Dejneveri, Ibn Kutejbe, Ebu Muhammed: *El-Me arif*, Daru-l-kutub, Kairo, 1960.
5. Ed-Dulabi, Ebu Bišr Muhammed ibn Ahmed: *El-Kuna ve-l-esma*, Hajderabad, 1322.god. po Hidžri.
6. El-Askalani, Ibn Hadžer, Ahmed ibn Ali: *El-Isabe fi temjizi-s-sahabe*, Kairo, 1939. god.
7. El-Askalani, Ibn Hadžer: *Fethu-l-bari bi šerh Sahihi-l-Buhari*, Matbe a el-Babi el-Halebi, Kairo, 1959.
8. El-Askalani, Ibn Hadžer: *Tehzibu-t-tehzib*, Hajderabad, 1325. po Hidžri.
9. El-Izzi, Abdu-l-Mun im el-Alijj: *Difa an Ebi Hurejre*, Bagdad, 1977.
10. El-Udžadž, El-Hatib, dr Muhammed: *Usulu-l-hadisi*, Daru-l-menare, Džidda-Mekka, 1994.
11. El-Usfuri el-Basri, Halifa ibn Hijat: *Et-Tabekat*, Bagdad, 1967.
12. El-Buhari, Muhammed ibn Isma il: *El-Džami u-s-sahih*, Štamparija Muhammeda Alijje Subejha, Kairo (bez godine izdanja).
13. El-Buhari: *El-Edebu-l-mufred*, el-Matbe atu-s-selefijje, Kairo, 1378. po Hidžri.
14. El-Buhari: *Et-Tarihu-l-kebir*, Hajderabad, 1378. po Hidžri.
15. El-Buhari: *Et-Tarihu-s-sagir*, Hajderabad, 1325. po Hidžri.
16. El-Endelusi, Ibn Hazm, Ebu Muhammed Ali: *El-Ahkamu fi usuli-l-ahkami*, Matbe atu-s-se ade, Kairo, 1347. po Hidžri.
17. El-Hanefi, Et-Tahavi, Ebu Dža fer Ahmed ibn Muhammed: *Me ani-l-asar*, Kalkuta, 1375. po Hidžri.

⁸⁵ Dr. M. es-Siba i, Cit. djelo, str. 356.

18. El-Kufi, Ibn ebi Šejbe, Ebu Bekr Abdullah: *El-Musannef*, Hajderabad, 1966.
19. El-Kurtubi, Ibn Abdu-l-Berr: *El-Isti ab fi ma rifeti-l-ashab*, Kairo, 1939.
20. El-Meruzi, Ibn el-Mubarek, Abdullah: *Ez-Zuhdu ve-r-rekaik*, Malikavn, Indija, 1966.
21. El-Misri, Ibn Vehb, Abdullah: *El-Džami*, el-Medžme u-l-fransi, Kairo, 1939.
22. El-Vakidi, Muhammed ibn Omer: *El-Megazi*, Štamparija Univerziteta Oxford, bez godine izdanja.
23. En-Nejsaburi, el-Hakim, Ebu Abdullah: *El-Mustedrek ale-s-sahihajni*, Hajderabad, 1334. po Hidžri.
24. En-Nejsaburi, Muslim, ibn Hadžadž: *Es-Sahih*, Kairo (bez godine izdanja).
25. En-Nesai, Ebu Abdurrahman Ahmed ibn Alijj: *Es-Sunen*, Kairo (bez godine izdanja).
26. Es-Salih, dr Subhi: *Ulumu-l-hadisi ve mustalehuhu*, Daru-l- ilmi li-l-melajin, Bejrut, 1988.
27. Es-Siba i, dr Mustafa: *Es-Sunnetu ve mekanetuha fi-t-tešri i-l-islami*, El-Mektebu-l-islami, Bejrut-Damask, 1985.
28. Es-Sidžistani, Ebu Davud, Sulejman ibn el-Eš-as: *Es-Sunen*, Matbe atu Ensari-s-sunne, Kairo, 1952. god.
29. Es-Sujuti, Dželaluddin Abdurrahman: *El-Itkan fi ulumi-l-Kur an*, Matbe atu-l-babi el-Halebi, Kairo, 1951.
30. Et-Tirmizi, Ebu Isa Muhammed ibn Isa: *Es-Sunen*, Kairo (bez godine izdanja).
31. Ez-Zehebi: *Sijeru a lami-n-nubela*, Muessesetu-r-risale, Bejrut, 1985. god.
32. Ez-Zehebi: *Tabekatu-l-kubra*, Daru-l-me arif, Kairo, 1957.
33. Ez-Zehebi: *Tezkiretu-l-huffaz*, Hajderabad, 1955. god.
34. Handžić, h. Mehmed ef.: *Uvod u tefsirsku i hadisku nauku*, GHM, Sarajevo, 1972.
35. Ibn ebi Hejseme, Ebu Bekr Zuhejr ibn Harb: *Et-Tarih*, rukopis u Biblioteci Karevijanske džamije u Fesu, pod brojem: 199-Q.
36. Ibn el-Džezeri, Šemsuddin Muhammed ibn Muhammed: *Gajetu-n-nihaje fi tabekai-l-kurra*, Kairo, 1932.
37. Ibn Haldun, Abdurrahman: *Et-Tarih*, Bejrut, 1967.
38. Ibn Hanbel, Ahmed: *El-Ilelu ve ma rifeu-r-ridžal*, Ilahiyat, Ankara, 1963.

39. Ibn Hanbel, Ahmed: *El-Musned*, Kairo, 1313. po Hidžri.
40. Ibn Sa d, Muhammed: *Et-Tabekatu-l-kubra*, Bejrut, 1957.

خلاصة البحث

من خلال ما تقدم على الصفحات الماضية نخلص إلى الآتي: إن أبا هريرة رضي الله عنه بمواهبه الخلقية والعقلية يستحق حقيقة أن يعد من أشهر الصحابة وأكابرهم.

إن الحقائق العلمية التي سلف ذكرها في هذا البحث لتدحض مفتريات المستشرقين من أمثال أبي رية وغيره الذين زعموا أن نسب هذا الصحابي الجليل غير معروف، إضافة إلى أكاذيبهم الأخرى المذكورة في مؤلفاتهم.

إن أبا هريرة رضي الله عنه بحياته المعمرة، حيث عاش 47 عاما بعد وفاة النبي صلى الله عليه وسلم وبتفرغه للحديث تعليما وتحديثا بعيدا عن مشاغل الدنيا وفتنتها، نال - بلا منازع - لقب أعظم راو من رواة الأصل الثاني من أصول الإسلام.

يهدف هذا البحث المتواضع بالمقام الأول إلى إلقاء بعض الضوء على مكانة هذا الصحابي الجليل وعلو كعبه في خدمة الحديث وعلومه على وجه الخصوص وخدمة العلوم الإسلامية على وجه العموم. أما الحديث عن تهجم أعداء الإسلام على هذا العلم من أعلام الإسلام وانعكسات ذلك على الحديث وعلومه، فإننا نتركه إلى مناسبة أخرى واكتفينا بذكر بعض مناقبه آمليين في أننا سنوفي بذلك شيئا من المقام الذي يستحقه هذا الصحابي الجليل رضي الله عنه وأرضاه.

Summary

From the aforementioned it can be concluded that Abu Hurajrah r.a. with his spiritual, physical and intellectual characteristics, really deserves the epithet of one of the most famous and most recognized friends of Allah's Prophet, p.b.u.h. The facts presented in this paper deny, in the best way, statement made by Abu Rayya and some other orientalist on unknown origin of Abu Hurajrah r.a. as well as on some other falsifications that they present in their works.

Abu Hurajrah r.a. has unquestionably deserved a compliment of the biggest conveyor of the second source of Shari'a law, by teaching Hadeth over 47 years after Mohammad, p.b.u.h., death.

Attacks on the personality of this great man in Islam and reflections that those attacks had on hadith and hadith science will be discussed next time, as his contribution to hadith science and Islam in general has to be illuminated through a precise analysis. This time let us be pleased with illuminating some of events from his life and with highlighting some of his features which will definitely help us to put him on the place he really deserves!